

Sygn. akt IV CSK 57/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 lutego 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marian Kocon (przewodniczący)

SSN Roman Trzaskowski (sprawozdawca)

SSN Kazimierz Zawada

Protokolant Izabela Czapowska

w sprawie z powództwa F. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
z siedzibą w W.

przeciwko P.-[...] Spółce Akcyjnej z siedzibą w L.

o stwierdzenie nieważności uchwał,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 14 lutego 2019 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 27 września 2017 r., sygn. akt I ACa [...],

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od pozwanej na rzecz
powódki kwotę 540 (pięćset czterdzieści) zł z tytułu zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 września 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację pozwanej – P.-[...] S.A. w L. od wyroku Sądu Okręgowego w L. z dnia 27 września 2016 r., stwierdzającego - na żądanie powódki – F. Sp. z o. o. w W. - nieważność uchwał nadzwyczajnego walnego zgromadzenia pozwanej z dnia 17 kwietnia 2015 r. o numerach od 2 do 8.

W sprawie ustalono m.in., że zarząd pozwanej zwołał na dzień 17 kwietnia 2015 r. nadzwyczajne walne zgromadzenie (dalej - „Zgromadzenie”). Zgodnie z listą akcjonariuszy uprawnionych do uczestnictwa w Zgromadzeniu, akcjonariuszem większościowym była M. w N., Cypr (dalej - „M.”) posiadająca 6997 akcji dających prawo do 50,70% głosów, R. dysponował 3339 akcji i 24,20% głosów, zaś V. sp. z o. o. w W. (dalej - „V.”) - 3338 akcji i 24,19% głosów.

W dniu 13 kwietnia 2015 r. do pozwanej wpłynęło pismo akcjonariusza R. K. informujące, że w lipcu 2013 r. wysłał do V. zapytanie dotyczące w szczególności tego, czy V., R. oraz M. pozostają w stosunku dominacji lub zależności względem siebie oraz czy i w jaki sposób posiadają kontrolę nad którymkolwiek z pozostałych akcjonariuszy tych spółek. Do pisma dołączone zostało potwierdzenie przesłania zapytania i jego odbioru.

W dniu 16 kwietnia 2015 r. pozwana skierowała zapytanie do V., czy potwierdza ten fakt, jednakże do dnia Zgromadzenia odpowiedź nie wpłynęła.

W dniu Zgromadzenia, tj. 17 kwietnia 2015 r., wybrany w głosowaniu tajnym przewodniczący (dalej - „Przewodniczący”) zapoznał się z dokumentami upoważniającymi do udziału w Zgromadzeniu, w tym pełnomocników R. oraz V. (dalej - „Pełnomocnicy”), i nie zgłosił co do nich zastrzeżeń. Jednakże o godz. 12:00, po zapoznaniu się z dodatkowymi dokumentami przedłożonymi przez pozwaną, podjął decyzję o zmianie listy obecności poprzez wykreślenie z niej R. i V. i zażądał opuszczenia Zgromadzenia przez Pełnomocników. Pełnomocnicy sprzeciwili się decyzji oraz żądaniu i domagali się udzielenia informacji na temat ich przyczyn oraz podstaw prawnych, jak też przedstawienia dokumentów, będących podstawą decyzji. Przewodniczący odmówił udzielenia jakichkolwiek wyjaśnień

i przedstawienia żądanych dokumentów, zabronił również notariuszowi protokolowania oświadczeń i zastrzeżeń zgłaszanych przez Pełnomocników. Wstrzymał prowadzenie Zgromadzenia, zażądał opuszczenia przez nich sali, grożąc odpowiedzialnością karną z tytułu naruszenia miru domowego oraz podjęciem „stosownych kroków”, w tym zastosowania fizycznego przymusu. O godz. 12:20 Pełnomocnicy zostali wyprowadzeni z siedziby pozwanej w asyście jej ochrony.

V. nie uczestniczyła w dalszej części Zgromadzenia. Po usunięciu Pełnomocników głosami akcjonariusza większościowego przegłosowane zostały: uchwała nr 2 w sprawie przyjęcia porządku obrad, uchwała nr 3 w sprawie warunkowego podwyższenia kapitału zakładowego o 2.760.000 zł w drodze emisji akcji zwykłych na okaziciela serii F przeznaczonych dla uprawnionych z warrantów subskrypcyjnych, emisji warrantów subskrypcyjnych przeznaczonych nieodpłatnie dla cypryjskiej spółki R., wyłączeniu prawa poboru akcji oraz warrantów subskrypcyjnych, upoważnienia zarządu spółki do czynności zmierzających do wykonania uchwały oraz zmiany statutu spółki, uchwała nr 4 w sprawie warunkowego podwyższenia kapitału zakładowego o 6.837.200 złotych w drodze emisji akcji zwykłych na okaziciela serii F przeznaczonych dla uprawnionych z warrantów subskrypcyjnych, emisji warrantów subskrypcyjnych przeznaczonych nieodpłatnie dla R., wyłączeniu prawa poboru akcji oraz warrantów subskrypcyjnych, upoważnienia zarządu spółki do czynności zmierzających do wykonania uchwały oraz zmiany statutu spółki, m.in. poprzez podwyższenie kapitału zakładowego spółki do 3.418.600 zł, uchwała nr 5 w sprawie przyjęcia tekstu jednolitego statutu spółki uwzględniającego zmiany zawarte w uchwale nr 3, uchwała nr 6 w sprawie przyjęcia tekstu jednolitego statutu spółki uwzględniającego zmiany zawarte w uchwale nr 4, uchwała nr 7 w sprawie upoważnienia rady nadzorczej spółki do przyjęcia tekstu jednolitego statutu spółki uwzględniającego zmiany zawarte w uchwale nr 3, uchwała nr 8 w sprawie upoważnienia rady nadzorczej spółki do przyjęcia tekstu jednolitego statutu spółki uwzględniającego zmiany zawarte w uchwale nr 4.

Wniosek o wpis zmiany danych pozwanej w rejestrze przedsiębiorców na podstawie ww. uchwał został złożony w sądzie rejestrowym w dniu 21 kwietnia 2015 r.

W toku postępowania o zabezpieczenie roszczeń o stwierdzenie nieważności, ewentualnie uchylenie ww. uchwał, pozwana wyjaśniła, że przyczyną niedopuszczenia V. do udziału w zgromadzeniu był wynikający z art. 6 § 5 k.s.h. zakaz wykonywania praw z akcji związany z brakiem odpowiedzi V. na pismo R. K..

W dniu 29 kwietnia 2015 r. V. dobrowolnie poinformowała R. K. o nieistnieniu stosunku zależności czy dominacji między nią a innymi spółkami będącymi akcjonariuszami pozwanej, zastrzegając przy tym, że nigdy nie otrzymała od niego pisma z dnia 26 lipca 2013 r. i że informacje przekazuje jedynie w celu przeciwdziałania szykanowaniu przez pozwaną.

W wyniku podziału V. w trybie art. 529 § 1 pkt 4 k.s.h., który miał miejsce w dniu 7 maja 2015 r., przeniesiono część majątku tej spółki w postaci między innymi 3338 akcji w pozwanej spółce na powódkę.

Sądy obu instancji były zgodne, że na podstawie art. 422 § 2 pkt 3 k.s.h. powódce przysługuje legitymacja czynna do zaskarżenia przedmiotowych uchwał, ponieważ V. została bezpodstawnie niedopuszczona do udziału w Zgromadzeniu. Stwierdziły ponadto, że nawet gdyby przyjąć - choć nie zostało to wykazane - iż żądanie udzielenia informacji ze strony akcjonariusza R. K. dotarło skutecznie do zarządu V., to w sytuacji sporu co do tego, czy powódka otrzymała z odpowiednim wyprzedzeniem skierowane do niej zapytanie oraz czy kierujący je akcjonariusz był do tego uprawniony w świetle art. 6 § 4 k.s.h., nie było podstaw ustawowych ani statutowych, aby Przewodniczący Zgromadzenia sam decydował o niedopuszczeniu akcjonariusza do udziału w nim. Zważywszy, że powódka spełniała przesłanki formalne udziału w Zgromadzeniu, jedyną dopuszczalną drogą kwestionowania jej prawa do uczestnictwa było zaskarżenie uchwały podjętej z jej udziałem. Pozbawienie jej możliwości udziału w Zgromadzeniu i w głosowaniu nad zaskarżonymi uchwałami, a przez to wpływu na wynik głosowania, i to w sprawach istotnych dla spółki i jej osobiście, było zatem bezprawne. Wychodząc z założenia, że uchybienia prawom gwarantowanym w art. 406 § 1,

art. 411 § 1 i art. 412 § 1 i 3 k.s.h. oraz art. 354 w związku z art. 3 k.s.h. są - niezależnie od liczby reprezentowanych akcji - zawsze doniosłe z punktu widzenia treści podjętej uchwały, Sądy przyjęły, iż konsekwencją jest nieważność przedmiotowych uchwał ze względu na sprzeczność z przepisami prawa, w tym z art. 64 Konstytucji. Odrzuciły tym samym stanowisko, że nawet gdyby powódka brała udział w głosowaniu na Zgromadzeniu, to i tak nie wpłynęłoby to decydująco na jego wynik. Wychodziły jednocześnie z założenia, że zakaz, o którym mowa w art. 6 § 5 k.s.h., dotyczy tylko głosowania, a nie udziału w obradach walnego zgromadzenia, a tym samym pozbawiony prawa głosu akcjonariusz może brać udział w dyskusji nad uchwałami. Zdaniem Sądów *meriti* przemawiają za tym względy funkcjonalne, gdyż daje mu to możliwość bezpośredniego śledzenia przebiegu obrad najważniejszego organu decyzyjnego spółki, wysłuchania wypowiedzi organów i akcjonariuszy, wzięcia udziału w dyskusji czy też zadawania pytań zarządowi lub radzie nadzorczej spółki. Przysługujące wykluczonemu akcjonariuszowi prawa do udziału w dyskusji i możliwość zadawania pytań mogło zaś skutkować zmianą stanowiska akcjonariusza większościowego, gdyż działania takie - w tym składanie sprzeciwów - sygnalizowałyby zamiar zaskarżenia podjętych uchwał.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] wniosła pozwana, zaskarżając go w całości. Zarzuciła naruszenie prawa materialnego, tj. art. 6 § 5 k.s.h. przez przyjęcie, że wskazany w tym przepisie zakaz wykonywania praw z akcji albo udziałów w spółce kapitałowej dotyczy tylko prawa głosu, a nie wszystkich praw z akcji, w tym im.in. udziału w obradach walnego zgromadzenia, art. 6 § 4 i 5 w związku z art. 407, art. 410 i art. 422 § 2 pkt 3 w związku z art. 425 § 1 k.s.h. przez przyjęcie, że ani zarząd spółki ani przewodniczący walnego zgromadzenia nie są uprawnieni do zastosowania sankcji w postaci pozbawienia możliwości uczestnictwa w walnym zgromadzeniu akcjonariusza, którego prawa z akcji zostały objęte sankcją wynikającą z art. 6 § 5 k.s.h., i art. 422 § 2 w związku z art. 425 § 1 k.s.h., przez przyjęcie, że nabywca akcji, który nabył je od akcjonariusza niedopuszczonego do udziału w walnym zgromadzeniu z uwagi na sankcję z art. 6 § 5 k.s.h. (tj. gdy zbywca akcji nie został dopuszczony do udziału w walnym zgromadzeniu z uwagi na brak udzielenia informacji o cechach

osobistych tego akcjonariusza związanych z relacją z innym akcjonariuszem) posiada legitymację do zaskarżenia uchwały w takim samym zakresie jak zbywca akcji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wszystkie zarzuty skargi kasacyjnej zasadzają się na twierdzeniu, że w okolicznościach sprawy istniały podstawy do wykluczenia pełnomocnika V. z obrad Zgromadzenia, gdyż - wbrew żądaniu R. K. - spółka ta nie udzieliła odpowiedzi na pytania określone w art. 6 § 4 k.s.h., co uzasadniało zastosowanie wobec niej sankcji przewidzianej w art. 6 § 5 zd. 3 k.s.h., polegającej na pozbawieniu jej możliwości wykonywania praw z akcji. Jednakże należy zwrócić uwagę, że Sąd pierwszej instancji nie dał wiary dokumentowi mającemu potwierdzać odbiór pisma R. K. z dnia 26 lipca 2013 r., wskazując, iż treść dokumentu przedstawionego przez D. różni się od dokumentu dołączonego do pozwu oraz odpowiedzi na pozew, oraz że powódka zaprzeczyła, aby zatrudniała osobę o nazwisku K. wskazaną jako odbierająca przesyłkę. Z kolei Sąd Apelacyjny przyjął, że pozwanej nie udało się skutecznie zakwestionować stanowiska, iż nie zostało wykazane, aby powódka otrzymała pismo skierowane przez R. K..

Oznacza to, że skarżąca odwołuje się do ustalenia, które nie zostało w sprawie poczynione, co jest niedopuszczalne w świetle art. 398¹³ § 2 k.p.c. W rezultacie w ogóle nie można przyjmować założenia, że istniały podstawy do zastosowania wobec V. sankcji określonej w art. 6 § 5 zd. 3 k.s.h. Przeciwnie, w oparciu o podstawę faktyczną rozstrzygnięcia należy stwierdzić, że V. mogła wykonywać swe prawa z akcji i już z tego względu niedopuszczenie jej do udziału w Zgromadzeniu było bezzasadne. W opinii Sądów obu instancji skutkowało to nieważnością przedmiotowych uchwał, niezależnie od liczby głosów, którymi dysponowała V. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2005 r., II CK 715/04, OSP 2006, z. 5, poz. 55). Zarzuty skargi kasacyjnej, koncentrujące się na zakresie zastosowania sankcji przewidzianej w art. 6 § 5 zd. 3 k.s.h. oraz związanych z nią kompetencji Przewodniczącego Zgromadzenia trafiają tym samym w próżnię, zważywszy, że nie wykazano, iż ziściła się podstawowa

przesłanka jej zastosowania (otrzymanie żądania, o którym mowa w art. 6 § 4 k.s.h.). Już z tego względu skarga kasacyjna nie mogła zostać uwzględniona.

W tej sytuacji tylko na marginesie należy zgodzić się ze skarżącą, że przyjęta przez Sądy (w istocie tylko *obiter dicta*) wąska interpretacja art. 6 § 5 zd. 3 k.s.h., utożsamiająca przewidzianą w nim sankcję z wyłączeniem możliwości wykonywania prawa głosu, jest sprzeczna z jego literalną treścią. W przepisie jest wszak mowa o niemożliwości „wykonywania praw z akcji”, czyli nie tylko „wykonywania prawa głosu” (jak w art. 6 § 1 k.s.h.), lecz - zgodnie z trafnym poglądem panującym w doktrynie - wykonywania wszystkich praw udziałowych (w tym prawa uczestnictwa w zgromadzeniu udziałowców, prawa żądania informacji od zarządu spółki czy też prawa zaskarżenia uchwały).

Odrębną kwestią jest to, czy przewodniczący walnego zgromadzenia może samodzielnie decydować o spełnieniu przesłanek zastosowania sankcji i niedopuszczeniu dotkniętego nią akcjonariusza do udziału w walnym zgromadzeniu. W wyroku z dnia 10 czerwca 2005 r., II CK 715/04, Sąd Najwyższy zanegował w zasadzie tego rodzaju kompetencję, wskazując, że w sytuacji, w której istnieje spór co do tego, czy akcjonariusz otrzymał z odpowiednim wyprzedzeniem skierowane do niego zapytanie, o którym mowa w art. 6 § 4 k.s.h., oraz czy akcjonariusz, który z takim zapytaniem wystąpił, był do tego uprawniony, nie ma podstaw do tego, aby zarząd spółki oraz przewodniczący walnego zgromadzenia sami mogli decydować o niedopuszczeniu akcjonariusza do udziału w walnym zgromadzeniu. Jeżeli członkowie zarządu lub uczestnicy walnego zgromadzenia uważają, że akcjonariusz nie mógł skutecznie uczestniczyć w walnym zgromadzeniu, chociaż spełniał warunki formalne uczestnictwa, jedyną drogą kwestionowania prawa do udziału w walnym zgromadzeniu jest - zdaniem Sądu - zaskarżanie uchwał podjętych z jego udziałem. Za stanowiskiem Sądu rzeczywiście przemawia m.in. to, że w sytuacjach spornych ryzyko związane z błędnym niedopuszczeniem akcjonariusza do udziału w walnym zgromadzeniu jest większe niż w razie błędu przeciwnego: o ile bowiem przyjmuje się, iż uchwała podjęta bez udziału bezpodstawnie wyłączonego akcjonariusza jest sprzeczna z prawem w rozumieniu art. 425 § 1 k.s.h., o tyle uznaje się, że udział w głosowaniu akcjonariusza pozbawionego możliwości wykonywania praw z akcji nie powoduje

nieważności uchwały w przypadkach określonych w art. 6 § 3 k.s.h. (stosowanym *per analogiam*). W każdym razie stanowisko Sądu Najwyższego spotkało się z aprobatą znacznej części doktryny, natomiast krytyka niektórych autorów dotyczyła przypadków, w których przewodniczący dysponuje wiarygodnymi informacjami o spełnieniu przesłanek zastosowania sankcji, a akcjonariusz, któremu zarzuca się niedopełnienie obowiązku, nie jest w stanie w sposób wiarygodny uprawdopodobnić, że postępuje zgodnie z prawem (spełnienie przesłanek jest oczywiste czy też wysoce prawdopodobne). W takich przypadkach wskazuje się, że także przewodniczący walnego zgromadzenia powinni mieć (na podstawie art. 410 k.s.h.) kompetencję do decydowania o niedopuszczeniu akcjonariusza do udziału w walnym zgromadzeniu. Niejako pierwowzorem ma być m.in. uznawana w orzecnictwie i doktrynie możliwość niedopuszczenia akcjonariusza do udziału w głosowaniu m.in. z przyczyn wskazanych w art. 413 § 1 k.s.h. (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2005 r., III CZP 82/04, OSNC 2005, nr 12, poz. 205 i z dnia 17 listopada 2011 r., III CZP 68/11, OSNC 2012, nr 5, poz. 60). Niezależnie od o dyskusyjności możliwości wyróżnienia i szczególnej oceny kategorii przypadków „oczywistych”, nie powinno być wątpliwości, że tego rodzaju przypadek nie zachodzi wówczas, gdy - jak w niniejszej sprawie - podstawą decyzji przewodniczącego o niedopuszczeniu akcjonariusza do udziału w zgromadzeniu na podstawie art. 6 § 5 zd. 3 k.s.h. było jedynie zawiadomienie pochodzące od innego akcjonariusza, o bezskutecznym skierowaniu w dość odległej przeszłości (*in casu* ponad 20 miesięcy wcześniej) żądania udzielenia informacji określonych w art. 6 § 4 k.s.h., a adresatowi żądania (i sankcji) nie zapewniono odpowiedniej możliwości ustosunkowania się do tego zarzutu (*in casu* pismo w tej sprawie wystosowano do niego dzień przed Zgromadzeniem a w toku Zgromadzenia przyczyny niedopuszczenia do udziału w nim nie zostały w ogóle wyjaśnione).

Nie powinno też budzić wątpliwości, że nabywca akcji w trybie art. 529 § 1 pkt 4 k.s.h., posiada legitymację do zaskarżenia uchwały, jeżeli jego poprzednik - tracący skutek podziału wszystkie akcje i status akcjonariusza - został bezzasadnie niedopuszczony do udziału w walnym zgromadzeniu. Należy bowiem mieć na względzie, że w razie określonego w art. 529 § 1 pkt 4 k.s.h. podziału

spółki przez wydzielenie, spółka przejmująca (nowo zawiązana w związku z podziałem) wstępuje *ex lege* w prawa i obowiązki spółki dzielonej, określone w planie podziału (art. 531 § 1 k.s.h.), co określa się jako częściową sukcesję uniwersalną (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2012 r., III CSK 18/12, nie publ., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 2016 r., III CZP 20/16, OSNC-ZD 2018, nr 2, poz. 18 oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2016 r., III CZP 85/16, OSNC 2017, nr 9, poz. 97). Nie ma- przynajmniej co do zasady - podstaw, by z zakresu tej sukcesji wyłączać związane ze statusem akcjonariusza, już powstałe prawo do wytoczenia przeciwko spółce powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały walnego zgromadzenia sprzecznej z ustawą, powziętej bez udziału spółki dzielonej, bezpodstawnie niedopuszczonej do udziału w tym zgromadzeniu. Jest oczywiste, że sukcesor uniwersalny spółki dzielonej może mieć godny ochrony interes w zaskarżeniu tego rodzaju uchwał, jak będące przedmiotem zaskarżenia w niniejszej sprawie, a przyczyna niedopuszczenia poprzednika do udziału w zgromadzeniu ma charakter drugorzędny.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oraz - co do kosztów - art. 98 § 1 i 3 w związku z art. 391 § 1, art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.